

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ БЕРНАЗЮК І.М. «РЕАЛІЗАЦІЯ АКТИВ СТРАТЕГІЧНОЇ (ПРОГРАМНОЇ) ПРАВОТВОРЧОСТІ ПАРЛАМЕНТУ, ГЛАВИ ДЕРЖАВИ ТА УРЯДУ ЯК ГАРАНТІЯ ПРЯМОЇ ДЕМОКРАТІЇ»¹

Батанов О.В.,

*доктор юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник відділу конституційного права і місцевого самоврядування
Інституту держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України*

Бедь В.В.,

*доктор юридичних наук, доктор богословських наук, професор, ректор
Карпатського університету імені Августина Волошина*

Однією з важливих гарантій реалізації принципів прямої демократії є функціонування в державі дієвих механізмів виявлення та виконання волі народу як носія суверенітету та єдиного джерела влади в Україні. Відповідно до Конституції України народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії. При цьому найбільш поширеною із цих форм є вибори. У свою чергу передумовою реалізації права бути обраним до Верховної Ради України, на пост Президента України або до місцевого самоврядування є формулювання певних ідей суспільно-державного розвитку та стратегії їх реалізації в передвиборній програмі, з якою кандидат іде на вибори. Тобто народний вибір значною мірою зумовлений обранням того напрямку розвитку суспільства й держави, який пропонує втілити в життя відповідний кандидат або політична партія у своїх передвиборних програмах. Отже, вибори варто розглядати як демократичний механізм делегування народом України владних повноважень обранцю (обранцям) на певний період за умови виконання ним (ними) зобов'язань, зміст яких визначається в передвиборних програмах кандидатів і в подальшому розвивається в інших стратегічних (програмних) документах.

Стратегічні (програмні) акти є особливими джерелами права, які не належать до нормативно-правових актів, однак є основою нормотворчої діяльності, містять орієнтовні напрями подальшого суспільного розвитку, засадничі державотворчі ідеї. Причому головним стратегічним документом, актом установчої влади народу є Конституція України. У зв'язку із цим можна стверджувати, що конституційно-правове регулювання процедури розроблення та прийняття стратегічних актів і наявність дієвих механізмів їх реалізації є запорукою того, що воля народу буде виконана, а органи державної влади діятимуть саме в тому напрямі, який визначений у стратегічних документах.

Водночас у вітчизняній науці конституційного права дослідження проблеми конституційно-правового статусу стратегічних актів та механізмів їх реалізації в Україні залишається епізодичним і неповним. Незважаючи на те, що існує значна кількість наукових робіт, присвячених окремим питанням та аспектам стратегічної правотворчості Верховної Ради України, Президента України й Кабінету Міністрів України, запропонована тема на рівні монографії не досліджувалась, у наявних наукових працях розглядалась фрагментарно. Автор монографії, не претендуючи на вичерпне дослідження всіх аспектів стратегічної правотворчості суб'єктів владних повноважень, вважає за доцільне запропонувати своє бачення проблеми, охарактеризувати основні елементи механізмів реалізації актів стратегічної (програмної) правотворчості парламенту, глави держави та уряду.

За останні декілька років у суспільному й політичному житті України відбулись докорінні зміни, які сприяли закладенню основ для оформлення окремих елементів механізму стратегічної правотворчості. Зокрема, прийнято низку доленосних для держави актів, у тому числі стратегічного характеру: Закон України «Про запобігання корупції» (жовтень 2014 р.), Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» (жовтень 2014 р.), Закон України «Про внесення зміни до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування» (березень 2016 р.), Постанову Верховної Ради України «Про План законодавчого забезпечення реформ в Україні» (червень 2015 р.; такий план до цього приймався лише в 1997 р.), Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» (січень 2015 р.) тощо, а також підписано Угоду про асоціацію України з Європейським Союзом (червень 2016 р.). Завдяки цим актам в Україні було суттєво змінено стратегію суспільного й державного розвитку, проведено низку важливих конституційно-правових реформ. Україна

¹ Берназюк І.М. Реалізація актів стратегічної (програмної) правотворчості парламенту, глави держави та уряду як гарантія прямої демократії : [монографія] / І.М. Берназюк. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 484 с.

проголосила себе державою, орієнтованою насамперед на формування європейських демократичних і соціальних цінностей, налагодження багатостороннього міжнародного діалогу та співробітництва.

Водночас, незважаючи на деякі досягнення в цій сфері, сьогодні залишаються проблеми науково-теоретичного та практичного характеру, які стримують подальший розвиток статусу стратегічного (програмного) акта. Серед таких проблем необхідно назвати відсутність легітимного визначення категорії «стратегічний акт», невпорядкованість назв, форм і видів стратегічних актів, неврегульованість повноважень різних суб'єктів щодо їх прийняття, неузгодженість ієрархічної системи цих актів, а головне – недостатню ефективність механізмів забезпечення їх реалізації.

Актуальність пропонованої монографії зумовлена також тим, що сьогодні в Україні триває черговий етап конституційної реформи, однак комплексне вирішення проблеми її подальшого провадження унеможлиблюється відсутністю системного науково-теоретичного дослідження конституційно-правового статусу стратегічних (програмних) актів і механізмів їх реалізації. Крім того, потребують нового наукового осмислення питання конституційної відповідальності суб'єктів владних повноважень перед українським народом, розвиток інших форм безпосередньої демократії, гарантій їх реалізації.

Проблематика державного стратегічного планування в Україні викликає інтерес серед науков-

ців як минулого, так і сучасності. Значний внесок у висвітлення тих чи інших її аспектів зробили сучасні українські правознавці Ю.Г. Барабаш, Д.М. Белов, Ю.М. Бисага, О.Т. Волощук, Л.М. Горбунова, Ю.В. Данилюк, І.Б. Жилияєв, О.М. Клименко, В.О. Клочков, М.І. Козюбра, А.М. Колодій, О.Л. Копиленко, І.О. Костицька, Д.В. Мазур, В.Ф. Нестерович, С.В. Сас, Т.В. Скоромоха, О.В. Скрипнюк, М.О. Теплюк, В.Л. Федоренко, В.І. Цоклан, Ю.С. Шемшученко, О.І. Ющик, Р.Ю. Яценко та інші.

Монографія містить чотири розділи, присвячені питанням стратегічної правотворчості Верховної Ради України, Президента України й Кабінету Міністрів України, дослідженню механізмів впливу на стратегічну правотворчість названих суб'єктів; проблемним питанням програмних актів інститутів громадянського суспільства, а також міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, визначенню ролі та значення передвиборних програм у стратегічній правотворчості парламенту й глави держави.

Монографія буде цікавою для представників органів державної влади та місцевого самоврядування, викладачів, студентів, аспірантів та докторантів вищих юридичних навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться проблемами конституційно-правового забезпечення реалізації актів стратегічної правотворчості Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України.